

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravništvo
»Zarje«
v Ljubljani,
Dalmatinova ulica številka 3.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Posamezna številka stane 1 Din

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom 4 Din mesečno.
Za Nemčijo 5 Din., za drugo inozemstvo in Ameriko 6 Din.

Reklamacije so poštnine proste.

== Oglasi po dogovoru. ==

Proletarci vseh dežel,
združite se!

V Ljubljani, v soboto 6. januarja 1923.

Ne demagogija, resno delo vodi k zmagi!

Na pragu novega dela in novih bojev.

Nastopili smo leto 1923. Že danes z vso sigurnostjo smemo trdimo, da bo novo leto še gorje nego je bilo minulo leto zlasti v socialnem pogledu. Evropa se potaplja v svoji lastni kapitalistični gnojnici, ki jo je kuhala zlasti v drugi polovici devetnajstega stoletja. In iz te mizerije evropski narodi ne pridejo drugače kakor z osvoboditvijo izpod tiranskega jarma svetovnega kapitalizma.

Močan je bil svetovni kapital pred vojno; ta moč njegova se ja pa po svetovni vojni znatno povečala, ker je kapitalizem, kot organizacija, ki jo ščiti militarizem, podjarmil ves civilizirani in ne civilizirani svet s svojo imperialistično zmago. Voja je zlo, ki ne zapusti nikdar dobrih posledic. O tem imamo že dovolj dokazov v zgodovini.

V naši državi je sedaj na vladi radikalna stranka, ki je tip kapitalistične buržoazije. Ta prav dobro ve, kam vodi državno gospodarstvo, ve, da postanejo gospodarske razmere še kritičnejše. Radikalci stoje na stališču, da se mora pri nas dvigniti draginja toliko, da bo imela naša vrednost pariteto z inozemsko valuto. V tej smeri edino se more kapitalistična družba sanirati, če državna uprava ne zna drugače dobro gospodariti. Toda tu nastane vprašanje, kje naj dobi delavec, uradnik kritje za vse večje izdatke? Ta točka radikalskega programa bo delala marsikateri organizaciji v tem letu bridke skrbi.

Pa tudi politično si ne obetamo zlatih časov v novem letu. Radikalna vlada noče ničesar slišati o odpravi zakona o zaščiti države. V teh radikalskih dušah pa tiči popolna antipatija do vse socialnozavarovane in delavskovarstvene zakonodaje ter bo za izvedbo že veljavne zakonodaje treba najljutejših bojev, če ne bodo radikalci celo tako drzni, da poizkusijo še več odvzeti delavstvu, kakor so odvzeli v zadnjih dveh letih.

Pred nami so volitve v narodno skupščino. V prejšnji zbornici smo

imeli iz Slovenije sedem (oziroma šest) zastopnikov v narodni skupščini ter tri Vojvodince. Delavsko zastopstvo v parlamentu je važna stvar, važna zaradi tega, ker ima z njo delavstvo vsaj nekaj kontrole nad kapitalističnim gospodarstvom v državi. Zastopani pa hočemo biti tudi v bodoči narodni skupščini, ker nam grozi na vsej črti v državi velika reakcija, ki se bo mogla le tedaj uspešno ovirati, če bo v novi narodni skupščini čimveč takih elementov, o katerih pravita Pašič in Pribičević, da so „državi nevarni“.

To so vprašanja, ki se tičejo splošnega položaja. Delavstvo pa ima pred seboj važnejše vprašanje, to je, vprašanje proletarske organizacije, ki je predpogoj za razvoj in napredek proletarskega gibanja. Razvoj in dogodki, ki smo jih zgoraj omenjali, so produkt sedanjega družabnega reda in boj proti tem produktom je le reformnega značaja, ki ga pa obsega minimalni program proletarskega pokreta. Boj za končni cilj je glavno, kar pa absolutno zahteva popolno srtnjeno emancipacijo razrednega proletarijata. V tem delu, v delu za sporazum med proletarijatom, to bodi važnejša naloga naša v bodočem letu. V tem delu je ves interes proletarijata in v tej smeri hočemo delati mi in vsi, ki mislijo iskreno o razrednem boju delavskega razreda.

Političnih dogodkov, gospodarske in politične tiranije ne bomo zamenjali. Tudi proti nasilju se bomo upirali, toda vsi smo lahko uverjeni, da dobi strah tiranstvo in kratenje naših pravic še le takrat, ko si proletarijat v naši državi, proletarijat vsega sveta poda roke. Ni je bolj naravne zahteve, zapovedi, ki je zapisana v srcu in duši vsakega proletarca, in zakaj ne storimo tega?

V letu 1923. bodi to ena naših glavnih nalog, vsaj smo že bili dovolj tepeni, da se spametujemo!

Pa tudi v mestih ni drugače. Lani je šel ljubljanski župan s svojo ženo v Trnovo — vasovat, ko so tam dobili nove zvonove in nekateri ljudje so mu to zamerili. Jaz nimam takih predsodkov in mi nisem zameril. Zakaj pa župniku ne bi napravili veselja, saj je sam dober in vesel mož!

Letos na sveti večer so pa v stolnici zapeli prvič trije novi zvonovi, in njih nekoliko zatohli glas se je zaletaval v ljubljanskih strehah in butal ob Grad ter mučil nerovne ljudi.

Tudi to pot je bilo več socialistov, ki so v gostilni pri »Kaplanu« dali prvi blagoslov šenklaškimi zvonovom. Upam pa, da njim tega ne bosta štela v zlo ne g. Bernot ali pa kakšen zagrizen abstinent in sotrudnik »Zarje«. Jaz imam kot socialist še drugačen greh nad sabo. Tisto opoldne pred svetim večerom sem naročil starejšemu sinku, da naj gre popoldan pred šenklaško cerkev, da bo videl, kako dvigajo zvonove v zvonik. Tudi za ta greh prosim odpuščanja!

Celjski kongres.

Dne 6. in 7. t. m. se bo vršil v Celju pokrajinski kongres SSJ. Kongresi so parlamenti političnih strank, na katerih se obravnava delovanje stranke ter posvetuje o nadaljnjih načrtih. Kongresi imajo namen pospeševati interes stranke in precizirati stališče v nejasnih vprašanjih zlasti načelnih pa tudi organizatoričnih. Načela stranke so namreč temelj, na katerih se gradi organizacija. Stranka brez organizacije ne šteje mnogo, organizacija brez načel pa nič v zgodovini.

Udeleženci kongresa morajo prinesiti to prepričanje na kongres ter ga tam uveljaviti. Ako bodo delegati upoštevali ti dve glavni smernici, smo prepričani, da bo kongres uspel, če že ne trenutno, pa bo vsaj ustvaril podlago, da dobimo v najkrajšem času v Sloveniji zopet krepko enotno pokrajinsko organizacijo, ki bo lahko zopet nastopala s sigurnostjo in odločnostjo v proletarskem boju, kakor nedavno.

Svoje mnenje smo že večkrat povedali v »Zarji«, ne iz sebičnih interesov, ne iz sovraštva, marveč edino v pojasnilo javnosti, ker smo bili nešteto krat v to na nepošten način izzvanjani. Pravice obrambe in pravice, da povemo svoje mnenje tako kakor je prav in potrebno, si vendar ne moremo pustiti kratiti, ker vendar ves socialistični proletarijat prav dobro ve, kakšne krivice so se godile nam od strani, kjer bi moralo biti več zmisla za organizatorična in načelna vprašanja. Zavračali smo samo lažnjive očitke, samo zavijanja in podobne stvari. Svojo čast, svojo poštenost smo si morali braniti; to, sodrugi imejte pred očmi, ko boste zborovali. Najmanj, kar smemo zahtevati med sodrugi, je lojalna poštenost če hočemo imeti res zdrav proletarski pokret, in tega doslej ni bilo. Naše stremljenje mora iti za

tem, da se ustvari enotna fronta proletarijata. Prav dobro se zavedamo, da stvar ni povsem enostavna; vemo, da je še ukoreninjeno umetno sovraštvo, da so tu predsodki, ki jih pozna človeška slabost, toda vse te nepravilike niso nikakor zadosten razlog zato, da bi razredni proletarijat ne smel ali mogel delovati v svojem boju skupno ali vsaj sporedno. Tako skupno delo zahteva razredni boj sploh, zlasti pa še nova era radikalne politike v Jugoslaviji. Niti v sanjah si ne moremo predstavljati, kako kritičnim socialnim razmeram gremo naproti. Razmere, ki jih je imel ta leta v Sloveniji proletarijat, so bile slabe, mnogo smo izgubili, sedaj pa pride na vrsto še nadaljni padec valute in ogromno naraščanje draginje. To so nedvomne posledice novega režima in tudi novega parlamenta, ki bo izvoljen dne 18. marca, ker bo, če se proletarijat ne oprime skupne akcije, pri volitvah zmagal ne le slovenski, marveč še mnogo reakcionarnejši agrarizem ter reakcija sploh. Zločinec je zaradi tega vsak, kdor ovira v takem primeru skupne akcije ali kooperacijo razrednega proletarijata.

Te vrstice se nam je še zdelo potrebno napisati pred celjskim kongresom. Ne polagamo sicer na kongres trenutno kake velike važnosti, ker, če kongres sklene kaj slaboga, če ne uvidi konkretnega položaja in konkretne potrebe, jo bo uvidelo delavstvo po bridkih izkušnjah, ki jih imamo sicer že dovolj: Naravnega razvoja namreč ne morejo ovirati ne osebe ne strankini zbori; v naravnem razvoju zmaguje vedno le ideja, načela, naravno utemeljena potreba.

V tem zmislu želimo, da kongres uspe, uspe tako, da bomo po kongresu lahko rekli: „To je prava pot načelnosti in zedinjenja proletarijata!“

Volilno geslo: avtonomija.

V volilnem boju prihodnjih dni bo odkazana geslu: avtonomija važna vloga. Meščanske stranke menijo, da bo dana z uveljavljenjem avtono-

mističnega načela meščanski družbi večja in lepša možnost razvoja in udejstvovanja. — To svoje geslo bodo stranke seveda podkrepljevale s

LISTEK.

Ignac Mihevc:

Majhen žid, velik mož.

Časih niso nove zvonove tako pogostoma vozili, kakor jih vozijo po vojni. Prepeljavajo jih skoro vsak teden na okinčanih vozovih po enega, dva ali po tri na kolodvor, kjer jih nalože na vagon, da jih prepelje tja, kamor so namenjeni. Večkrat zapelje voz tudi k Figovcu na dvorišče in tam dobe zvonovi prvi blagoslov z vinom in, ko so konji nakrmljeni, se pomika okinčani voz proti Gorenjski, proti Posavju ali pa proti Vrhniki.

V domači fari jih ze pričakujejo fantje z zimzeleni okrašenimi klobuki in belo oblečene vaške device. Zvonovi so kmalu v zvoniku in fantje prično nanje potrkavati, glas zvonov pa plava in odmeva po hribih in livadah. Vaški fantje imajo pri svojih materah zopet lep izgovor ob nedeljah in praznikih, če ostajajo po noči zunaj, češ, potrkavali smo, čeprav so vasovali.

Invalid sem že od svojega osmega leta; takrat so peljali skozi Vrhniko nov zvon v Praprotno brdo. Kot otrok sem se obesil na okrašen voz, na katerem so peljali zvon pa sem zašel z levo nogo pod kolo, ki mi je zmečkalo palec na nogi. Kljub temu sem moral biti pozneje sedem let vojak.

Proti koncu vojne pa sem zašel tudi na Praprotno brdo. Z bratom sva imela vsak po dva para podplatov in sva jih nesla v hribe, da nama dajo kmetje živež zanje. V Praprotnem brdu sva se ogasila najprej pri Jeločnikovih, tam sva tudi prenočevala. Ležala sva kar na peči in preden smo pospali, smo se razgovarjali z domačini, kajpada o vojni in o zvonu, ki ga je vojna vzela.

Mati Jeločnikova nam je pripovedovala, kako so v Praprotnem brdu pred štiridesetimi leti kupili zvon, ter je zatrjevala, da je bil zvon last Jeločnikovih. Pravila je, da je pred štiridesetimi leti umrl nje stari oče, ki je po oporoki zapustil med drugim tudi vrečico smar-nih petic in nekaj sto tolarjev Ma-

rije Terezije ter šop nahranjenih bankovcev z naročilom, da damo ubiti zvon preliti. Šmarne petice in tolarje naj livarna primeša novemu zvonu, z bankovci pa naj plačamo delo. Sama sem nesla v Ljubljano k Samassi tiste šmarne petice in Marije Terezije tolarje ter jih oddala samemu gospodu Samassi; bilo jih je poln predpasnik.

Ali menite, da jih je res vrgel v kotel med zlitino ubitega zvona? Pač, stari ljudje niso bili tako go-ljufivi, kakor so sedanji.

Hm, mislil sem si, odkod pa je postal tak milijonar če ni lepo zaslužil?

Jeločnica je imela tri sinove, ki so bili vsi poklicani pod orožje, starejši je bil ranjen in kot invalid komandiran v delavsko kompanijo v Budimpešto. Tam je delal v tovarni za topove pri tvrdki Manfred Weis. Razbijal je stare zvonove, ki so jih pretapljali v topove.

Ko pride dne 10. januarja na dan svetega Pavla zjutraj na delo, vzame kakor po navadi veliko kladivo in že hoče zamahniti po enem od stotine zvonov, ki so ležali na

trditvami, kakor da plačuje Slovenija Srbom mostove, uradnike, da plačuje Hrvatska Sloveniji vojaštvo in obrambo, prav tako pa bodo seveda v Srbiji trdili, da bi tekeli med po zemlji srbijanski, če bi tega ne zadrževali Hrvati in Slovenci. Prilичno tako bodo vršile meščanske stranke svojo agitacijo po posameznih pokrajinah. — Nedvomno je, da bodo — izrabljajoč trenutno razpoloženje ljudstva posameznih pokrajinah — vršili v tem zmislu luiskaško agitacijo, vse to pa pod firmo konsolidacije, ozdravljenja političnih in gospodarskih razmer.

Vse meščanske stranke pa, ki bodo posegale v ta boj v Jugoslaviji, računajo, da bodo za takimi gesli šli tudi delavski volilci. Stranke računajo z nerazsodnostjo delavstva, upajoč, da bo delavec verjel, da ga izrablja centralistična država, da ga pa ne bo izrabljala avtonomistično urejena buržoazna država. — Zato je važno in nujno, da dobi delavstvo tozadevno jasno in svetlo sliko, kaj tiči za geslom avtonomije, kaj obetajo delavstvu avtonomistični propagatorji.

Delavec ve le eno: da ga sedanja, meščanska družba izrablja. — Izrablja tako, da mu odtrguje polni zaslužek, da njegovo delo nagraja, ne pa plačuje. Delavec ve: delo, storjeno z žuljavimi rokami, donaja delodajalcu dobiček, kapital, delavcu pa slabo, skromno preživljanje, zabeljeno s stradanjem in pomanjkanjem.

Zato bije delavec v meščanski družbi boj za obstanek, boj za kruh, obenem pripravljajoč podlago in pogoje za prehod v socialistično družbo. Dočim pa bije delodajalec, kapitalist boj za razvoj, razmah vseh predpogojev, ki omogočajo meščanski družbi kar najbohotnejši in najmočnejši obstoj. In — boj za in proti avtonomiji je boj meščanske družbe in meščanskih strank, vsaka pa hoče podaljšati življenje kapitalistični družbi, življenje družbi, proti kateri je napovedal razredni proletarijat boj. Čim bi torej v ta boj za in proti avtonomiji posegel tudi proletarijat, bi s tem koristil le buržoaziji, obenem pa tratil in izgubljal svoje sile, ki jih potrebuje nujno za uspešen boj proti tej meščanski družbi. Naj delavstvo ne pozabi, da z avtono-

mijo ne bo odpravljena privatna lastnina. Z avtonomijo torej ne bo odpravljeno izkoriščanje delovnih sil, ki je v korist kapitalistov.

Proletarijat se mora o volilnem boju zavedati, kaj je njemu najbolj potrebno. Proletarijat se mora zavedati, da mora vse svoje sile posvetiti boju proti izkoriščanju, izžemanju. Uspeh pa bo tem sigurnejši, tem zanesljivejši, čim večja bo armada proletarska. Osemurni delavnik je negiral centralistična, priznala pa ga ne bo tudi ne avtonomistična, je pa magari federativna Jugoslavija. Osemurni delavnik je bil uspeh ne avtonomistično, marveč mednarodno združenega proletarijata.

Delavec v Sloveniji in prav tako v Srbiji zahteva političnih pravic, zahteva svobodo stavke, odpravo zakona o zaščiti države, torej zakaj bi se delavstvo ločilo, če je pa vsemu proletarijatu Jugoslavije dana skupna pot. Pot, ki pelje v boj proti centralističnim izkoriščevalcem.

Proletarijatu je pa pač dana v tem boju buržoazije prilika, da disharmonijo meščanske mentalitete, ki se je pokazala v vprašanju ureditve države, izrabi v svoj prid.

(Opomba uredništva. Članek smo priobčili, ker je prvi, ki jasno poudarja načelno stran vprašanja konsolidacije države. Strinjamo se popolnoma s trditvijo članka, da je oblikovanje sedanje državne forme zadeva meščanskih strank oziroma kapitalistične družbe. Za proletarijat prihaja v poštev v tem volilnem boju le vprašanje taktike. Že v zadnji številki „Zarje“ smo omenjali, da volilna gesla še niso precizirana. Edino „Jutrovc“ so izjavili, da so za strog centralizem ter dostavili: Bog pomagaj, zakaj drugega ne moremo biti. Nedvomno pa je, da potrebujejo jugoslovanski državljani mnogo več svobode, mnogo več prilike za udeleževanje v svrhu razvoja in sporednega napredka, to pa je v prvi vrsti popolna samouprava centriranih gospodarskih in kulturnih edinic. O tem bi bilo treba biti na jasnem. Sicer je pa volilni boj danes, ko je še proletarijat razcepljen, le bolj taktičnega pomena.

Zakon o zaščiti delavcev in zasebni nameščenci.

Razvoj industrije in trgovine, ki je vzel marsikomu gospodarsko samostojnost, na drugi strani pa onemogočuje mnogim osamosvojitve, je ustvaril za gospodarsko življenje važen stan zasebnih nameščencev. — Socialistična stranka, razredne strokovne organizacije so ves čas zastopale stališče, da je zasebni nameščenelec delavec in spada v delavske vrste, delavske organizacije. — Kljub temu pa je meščanski mentaliteti in podjetniški spekulativnosti mnogo-

krat uspelo, da so zasebni nameščenci, vsi oni, ki kot tehniki, trgovski naobraženci, kontoristi, služijo svoj kruh v privatnih podjetjih, zavzemali do delavskih strokovnih organizacij, če ne sovražno, pa vsaj odklonilno stališče. Mesto v delavski vrsti, se je zasebni nameščenelec skušal uveljavljati kot srednji stan v meščanski družbi. —

Posledica tega je, da je danes zasebni nameščenelec do skrajnosti iz-

dvoriščen tovarne. V tem hipu spozna, da je zvon last podružnice na Praprotnem brdu, na katerega je tolikokrat potrkaval. Zbolelo ga je v srečo in kladivo mu zdrkne iz rok na nogo s tako silo, da tisti dan ni mogel več delati. Zvečer pa je pisal domov, da je zvon s Praprotnega brda v Budimpešti, in to pismo je nama Jeločnikova mati prebrala tisti večer, ko sva z bratom prenočevala pri Jeločnikovih.

Aprila mese 1914. sem bil po opravih na Dunaju. Zvečer smo šli s tremi dunajskimi sodrugi v restavracijo »Zum goldenen Kreuz« v prvem okraju. Posedemo okolo male mizice in sodrug O. Bauer mi pokaže majhnega moža, ki je sedel ob sosednji mizi.

»Glej, tisti tam je Manfred Weis, velefabrikant iz Budimpešte.« Zida sem si dobro ogledal. Njegove energično začrtane poteze sem si zapomnil. In ta mali žid, je pred nekaj dnevi umrl.

Ta je bil oni žid, ki je ukazal, da naj se zvonovi rekvirirajo, ker

je bil prepovedan uvoz bakra, cina in drugih zlahitnih kovin iz antantnih držav. Nobena cerkvena oblast, noben protest ni nič zalegel: Žid je ukazal in se je zgodilo. Žid je bil že pred vojno stokratni milijonar in kot tak je imel moč, strahoval je mogočno plemstvo, strahoval vse, vse, celo mažarsko in dunajsko plemstvo z Ballplatzom vred.

Končal je sedaj svoje življenje. Manfred Weis je umrl na sveti dan, nič mu niso pomagali milijoni, šel je kamor pojdemo vsi.

Manfred Weis, po rodu mažarski žid, pa ni znal niti mažarskega jezika, čeprav je bil mažarski plemič in član mangnatske zbornice. In čemu bi se učil, saj niti Habsburžan, kralj mažarski, ni znal tega jezika, tako si je mislil energični žid.

Z življenjem Manfreda Weisa pa ni spojena samo zgodovina naših zvonov, ki jih je pobral iz naših zvonikov, marveč tudi mažarski državni preobrat, in sicer dvojni državni preobrat!

V Manfred Weisovi tovarni so bili delavci vedno najbolj radikalni.

rabljan, izročeni na milost in nemilost delodajalcu. —

Ta, po ničemer upravičena delitev delavcev in zasebnih nameščencev je našla po nazirajnu delodajalcev odmeva tudi v zakonu o zaščiti delavcev. — Kajti, zakon o zaščiti delavcev ne velja za one osebe, katerim se poverjajo posli višje vrste (poslovodje, knjigovodje, blagajniki, inženjerji itd.), ki se ne smatrajo za pomožno osebje v zmislu o zaščiti delavcev.

Delodajalci dosledno odklanjajoč vsako socialno pridobitev delavstva, odbijajoč vse zaščitne zakonite mere za delavce, so pograbilo to statuirano izjemo in v širokovestni in neutemeljeni interpretaciji ugotovili, da zakon o zaščiti delavcev za zasebne nameščence sploh ne velja. Za podlago svojemu naziranju in postopanju so vzeli prvič frazo: zasebni nameščenelec ni delavec, in drugič, to v zakonu določeno izjemo.

Taka interpretacija, pa četudi podpirana in odobravana po naših oblastvih, je seveda napačna, duhu in namenu zakona protivna, nič manj pa tudi nezmiselna. Zakonodajalec je hotel pokloniti zakon o zaščiti delavcev, urejeni in odmerjeni delovni čas, delavske zaupnike vsemu v podjetju zaposlenemu osebju.

Gotovo pa je, da ne rabi zakonitih regulativov za svoje službeno razmerje oni, ki je zastopnik, predstavnik delodajalca napram ostalemu delavstvu in zaposlenemu osebju. V duhu zakona bi zato ne bilo, če bi rekli: zakon o zaščiti delavcev velja tudi za generalne direktorje, bančne prokuriste itd. Torej za vse one, ki stalno reprezentirajo delodajalca, vse one, ki so zastopniki upravnih svetov, akcijskih družb v podjetju kot takem, ta zakon ne more veljati.

In, le te ljudi more imeti zakon v mislih, ko govori o osebju, ki opravlja posle višje vrste. — Zato morajo vsi zasebni nameščenci, vse njihove organizacije vztrajati na tem, da velja zakon o zaščiti delavcev v polni meri za vse zasebne nameščence, izvzemši one, ki opravljajo v podjetju vodilne posle, obenem pa zastopajo delodajalčevo voljo napram zaposlenemu osebju.

POLITIČNI PREGLED.

Nevarnost nove balkanske vojne. Orientska konferenca ne bo prinesla zedinjenja med velesilami in Turčijo, še manj pa med Turčijo in sosednjimi balkanskimi državami. Z razširjenjem turške oblasti v Evropi se čuti ogrožene Bulgarija, Jugoslavija, Rumunija in Grčija. Diplomatska potovanja pred lausaunsko konferenco so bila že precej mrzlična. Stambolijski je celo izjavil, da v Belgradu ni nič opravil. Kaj je zahteval, pa ni povedal, najbrže pa je hotel izzvati odpor balkanskih držav proti razširjenju Turčije v Evropi, Bulgariji pa izvojevati pot do morja.

Le ti in taki posli so v smislu zakona taki posli višje vrste in vzgledoma našeti poslovodje, knjigovodje, inženjerji, blagajniki itd. so našeti zato, ker se vodilno osebje v različnih podjetjih različno imenuje. So podjetja, kjer je reprezentant delodajalca knjigovodja, so zopet podjetja, kjer je vodilna oseba inženjer. Nikakor ne gre, da bi izvzeli veljavnost zakona v vsakem podjetju za vse našete uslužbenice. Smiselno in razmeram odgovarjajoče je, da se zakon o zaščiti delavcev tiče le ravnatelja, ne pa tudi blagajnika itd. ob enem.

Taka interpretacija, kot si jo predstavljajo delodajalci, bi šla predaleč in bi praksa nujno pokazala vso njeno absurdnost. Vzemimo, da je v podjetju zaposlena knjigovodkinja. Zanj bi tedaj v slučaju poroda ne veljalo določilo zakona, ki pravi, da mora lastnik podjetja dovoljevati ženam-materam, poleg rednega odmora tudi poseben odmor za dojenje njihovih dece.

Dočim bi torej imela delavka v tovarni to pravico zakonito zajamčeno, bi knjigovodkinja v pisarni bila odvisna od dobre volje delodajalčeve.

Pa vzemimo še drug primer: dopotovanje inozemskih delavcev. Paragraf 103. zakona pravi, da ne sme noben delodajalec privajati delavcev iz inozemstva, dokler ne dobi za to dovolila od ministrstva za socialno politiko. Po interpretaciji delodajalcev bi bilo to določilo za zasebne nameščence neveljavno in dotok inozemcev bi zadrževali le, v kolikor bi odklanjala dopotovalna dovoljenja policijska oblastva.

Vsi pa vemo, da rabi tudi delovni trg zasebnih nameščencev posebnih odredb, da se omeji in prepreči konkurenca in krušni boj z inozemci.

Seveda bodo delodajalci skušali vzdržati kljub vsej absurdnosti svoje stališče, pa vzeti zasebnim nameščencem v zakonu zajamčene pravice, zato, da bodo tem lažje in brezskrbneje izrabljali njihove delovne sile. Vprašanje je le, kako bodo zasebni nameščenci branili svoja prava.

Belgrad ga v tem vprašanju ni dovolj podpiral, ali pa je celo zahteval, da se izrabi položaj Grčije, ki se nahaja še vedno v hudi notranji krizi. Jugoslavija zahteva pot do morja preko Soluna. Kdo pošilja vesti v inozemske liste o tem, da grozi nova balkanska vojna, ni znano, vsekakor pa ljudje, ki poznajo tendenco balkanskih vlad. Sumljivo je ogromno oboroževanje, sumljivo so vojni krediti in sumljivo je celo, da je takorekoč sama radikalna stranka prevzela vladu z očitnim namenom, da sledi svojim imperialističnim načrtom, če orient-ska konferenca ne prekriža teh načr-

Kdo je hvaležen Manfredu Weisu za njegovo početje? Če drugi ne, tedaj upravni svet ljubljanske zvonarne, ki ima polne roke naročil, da nadomesti uropane zvonove, ki jih je mažarski žid pokradel iz naših zvonikov in pa tisti, ki izrabljajo take stvari za agitacijo proti svojemu bližnjiku. Jeločnikova rodbina na Praprotnem brdu pa žida Weisa gotovo preklinja.

Na Vrhnikih pri sv. Lenartu pa bje ure še vedno na stare šine, tako, da, če greš o pol noči mimo in slišiš uro biti, se ti zdi, kakor bi te kdo po glavi — tolkel.

Majhni žid je bil veliki mož, velik kapitalistični talent, ki je premagal milijone vernikov ter jim pobral blagoslovljene zvonove, šibki pa so bili ti verniki! Šibkejši so pa še tisti, ki mislijo da je vprašanje zvonov tudi socializem. Kapitalizem ima organizacijski talent. Zvonove pa vlivajo, dvigajo v zvonike in na nje potrkavajo: bim, bom, bom, bim, bom.

gov. Ako bi se Turčija ne uklonila konferenčnim sklepom, bi ta utegnila prepustiti vprašanje Balkana ožjim interesom in tedaj pojde Pašičeva pšenica v klasje in imeli bomo novo balkansko vojno z nedoglednimi posledicami.

Srbijanski radikalci že več tednov na najogabnejši način ščuvajo proti prečanom, ter naglašajo, da hočejo državo urediti „brez terorizma“ po svojih načelih. Ako se „državna misel“ razširi na vso državo, postanejo pa koncilijantnejši. Na eni strani trdijo to, na drugi pa, da ne marajo hegemonije. I seveda, če bodo vsi državljani plesali tako kakor hoče Pašič, potem je stvar za radikalce rešena.

Vlada namerava prepovedati kandidiranje komunistične stranke v zmislu zakona o zaščiti države tudi pod drugačnim imenom. To je nasilje, zakaj, kako je mogoče ugotoviti, da je skupina, ki se ustanovi po takem ali takem programu »protdržavna« v zmislu zakona o zaščiti države? Vrhutega je pa zakon o zaščiti države sam nezakonito nasilje.

Pet milijonov dinarjev za radikalno propagando. »Slovenec« poroča, da je vlada dovolila iz dispozicijskega sklada dvajset milijonov kron za radikalno propagando, s katerimi bo podpirala v prvi vrsti liste. Povsem naravno je, da bodo ti prodanci služili radikalni vladi, če dobivajo iz njenih rok ogromne denarne podpore, in sicer iz težko plačanih davkov jugoslovanskih državljanov. V Sloveniji nameravajo vsaj za volilno dobo izdati kar dva lista. Radikalci se zavedajo, da je časopisje najmočnejše bojno orožje. Zalostno pa je, da narod še vedno zaupa kupljenemu časopisju rajši kakor pa pošteni, programatično čisti borbi za narodne interese. Tudi med nami proletarci je mnogo takih grešnikov.

Muslimani so že v vladi. Na seji v Sarajevu so sklenili, da sprejmejo pogoje, ki jim jih je stavil Pašič, če vstopijo v vlado. Dve mesti sta še prosti. Kupčija se menda obnese. Minister je pa postal g. Omerović.

G. dr. Kukovec, minister n. r., narodni poslanec in načelnik JDS, zasebno pa povprečni provincialni advokat je napisal v letoletno številko mariborskega »Tabora« naviven uvodnik, kjer ponuja po imenovanju mariborskega »velikega župana« Ljubljani roko sprave. Ob tej priliki smo se spomnili slučajno tistega sicilianskega bandita, ki je onečastil ženo svojega starega tovariša, mu zažgal bajto, nato mu pa ponudil tobaka in ognja.

Dr. Sušteršič nastopa doslej s posebno rezervo. Oglašja se, tiplje okolo sebe, zbuja zanimanje s svojimi potovanji kakor bi hotel zbuditi med narodom večje zanimanje in in eventualno hrepenenje volilcev, da nastopi v volilni borbi za narodno skupščino. Vse njegovo ravnanje meri na to, da ga kdo pokliče v politično arena. Sušteršič sicer izjavlja, da se še ni odločil, ali nastopi kot politik ali ne. Vsekakor je pa taka izjava le formalna, zakaj dr. Sušteršič je vedel, preden se je vrnil v državo, kam bo krenil. »Slovenec« ga spravlja v stik z ministrom dr. Zupaničevim in jugoslovansko zajednico, kar je prav verjetno, ker tudi zajedničarsko časopisje pričinja ubirati radikalne strune. S tem se pa potrjuje le naše mnenje, da so si bratje sorodni, čeprav se časih sporečejo zaradi bank ali verskega prepričanja.

Zagrebski demokrati volilni shod v nedeljo je bil razmeroma dobro obiskan. Na njem so govorili Pribičević, Kumanudi, Mariaković in Timotijević. Shod je imel veliko privlačnost, ker so govorili na njem

štirje bivši ministri. Pribičević je kritiziral razpust narodne skupščine, odrekal radikalcem državniško sposobnost ter povedal, kaj se je vse zgodilo med časom njegovega sovladanja za državo. Zlasti je obžaloval, da se ni sklenil uradniški (!) zakon. Poudarjal je tudi organizacijo države v Sloveniji, Bosni in Hercegovini, Črnigori, Dalmaciji itd. Napovedal je boj bloku in radikalcem. Mnogo dela je še bilo, a radikalci so ga prepričali.

Novi hrvaški pokrajinski namestnik g. Cimič je nastopil službo v Zagrebu.

Metla. V Belgradu pometajo sedaj z veliko metlo. Na stotine uradnikov so že zmetali na cesto in jih nadomestili z novimi močmi. Priznamo, da bi bilo treba pomesti velik del uradništva, ki poseda po ministrstvih in raznih direkcijah. Toda le vsled njihove absolutne nesposobnosti in nezmožnosti. — Ker pa bodo nameščali partizane, bo uprava šla še naprej rakovo pot.

Nemčija zahteva olajšanje vojnih bremen. Za leto 1922 Nemčija ni pravočasno plačala svojih obveznosti na vojni odškodnini. Pravi, da ne more zmagovati ogromnega tributa ter zahteva moratorij in večje zunanje posojilo. Nemčija je imela pred vojno nad 400 milijard vrednosti. Ta vrednost je precejšnja. Z narčtom, ki ga zagovarja tudi sedanjí kancler dr. Cuno, je našel že odmev pri interesiranih državah razen pri Franciji, ki še vedno grozi z zasedbo Porenja, kjer so bogati premožniki in industrija. Vprašanje še ni definitivno rešeno ter se še vedno vrše pogajanja, katera zlasti pospešujejo Zedinjene države. Antanta vobče nima zaupanja do sedanje Nemčije, ker sluti, da utegne v Nemčiji nastati velik političen preobrat nepričakovano. Vendar pa se bo morala antanta odločiti za omenjeno pomoč Nemčiji, če hoče zasigurati vire nadaljne eksploatacije Nemčije v zmislu verzalske mirovne pogodbe. Stališče, da se naj dovoli moratorij in večje posojilo, je načelno sprejeto, gre v glavnem le še za formalnosti. Velik del tega posojila mora namreč podpisati zasebni in državni kapital, drugi del pa se mora izplačati po antantnih državah, vrhutega pa hoče imeti antanta kontrolno, kar bo za Nemčijo še hujše ponižanje kakor je bilo za Avstrijo. Ako se načrt izvede, potem lahko trdimo, da je eksploatacija Evrope izročena antanti. Kakšne posledice pa bo imelo to kapitalistično zaslužjenje, je danes težko ugibati.

Morilec predsednika poljske republike Narutowicza so obsodili na smrt.

Lausanska ali orientalska konferenca še zboruje v nadi, da dovrši svoje „naporno“ delo še letos, to je, sklene premirje za nove konflikte. Turčija zahteva zase Mosul. Turki poročajo o ustaji v Mosulu. Angleži se pridno utrjujejo na maloazijskem dardanelskem obrežju, kar dokazuje, da lauzanski konferenci nič kaj ne zaupajo. Te dni so obravnavali na konferenci manjšinsko vprašanje, v katerem je Turčija nekoliko popustila.

Brezposelnost v Angliji stalno narašča. Delavstvo prireja demonstracije.

V Turčiji žena — poslanec. Žena novega nacionalističnega ministra Adnambega, po imenu Handen Edib Hanuma bo kandidirala v turški parlament zaradi zaslug v grško-turški vojni pri volitvah, ki se izvrše v zmislu Lausanskega dogovora. — Pri nas pa odpravljamo ne le pasivno ampak tudi aktivno volilno pravico žen, ker smo napredni. To se je zgodilo v Sloveniji in celo v Ljubljani, ki je središče in žarišče kulture in napredka.

hišni posestnik iz liste razsodnikov in ta dva pa sodnika ali upravnega uradnika, da predseduje razsodišču. Že danes opozarjamo ljubljanskega komisarja, da pri določitvi predsednikov in namestnikov ne ostaja pristransko. Isto velja glede ustanovitve razsodišč po drugih krajih, kjer obstoji stanovanjska oblast. Novejši čas smo namreč vajeni, da se uganja pri vseh vprašanih skrajno strankarstvo, v stvareh pa, kjer bi delavstvo v zmislu zakonov imelo pravico podajati mnenje ali soddločevati, se pa kratko prezira te določbe ali pa na drugačen način onemogoči vpliv delavstva na zakonodajo ali na izvrševanje svojih zakonitih pravic.

Celjski proces. — V soboto je okrožno sodišče v Celju razpravljalo o obtožbi, ki jo je vzdignil državni pravdnik po zakonu o zaščiti države proti mladim trboveljskim rudarjem. Najhujša obtožba se je glasila za osemnajstletnega Anton Manfreda, ki je baje državi tako »nevaren«, da bi ne bilo nobeno čudo, če bi se vsled njegovega delovanja podrl današnji državni red. Državni pravdnik je seveda zastopal obtožbo do konca. Senat pa je prišel do prepričanja, da je vsa obtožba zgrajena na pesek, niti ni podprta z dokazi in preiskava ni mogla ugotoviti za tri obtožence takih dejstev, ki bi dopuščala obsodbo. — Zato je sodišče oprostilo tri obtožence (Bogveja, Kozarja in Erjavca). Manfreda pa obsodilo na dve leti. Izid preiskave je presenetil predvsem one, ki so hoteli krutih obsodb. — Vsaj je po zakonu o zaščiti države igrača, zadrigniti vrat najponižnejšemu S H S -arju. — Krovo tem razočaranim režimovcem je postavilo »Jutro«, ki ne dvomi, da bodo tej sodbi sledili sedaj še ukrepi oblasti, ker se tudi Franc Bogvej kot tajnik Zveze rudarskih delavcev kljub zaenkratni oprostitvi ni mogel oprati... Meščansko sodišče je Bogveja oprostilo, vendar Bogvej je kljub temu kriv — tako naziranje ima »Jutro« in njegovi pristaši. Sedaj pa zahtevajo, da naj razredni proletarijat zaupa meščanskemu sodišču, če mu niti »Jutrovi« ne zaupajo.

»Jutru« v pojasnilo. Dogodki v tej državi nas prav nič ne presenečajo. Zaraditega ne »jamramo«, ampak povemo odkrito, kakšna je naša sodba o perspektivah razvoja. Doslej se je ropalo državljane, godilo se bo to še dalje. Reakcija postaja večja drugod in pri nas. To so dejstva, ki smo jih že večkrat konštatorali. V tolažbo demokratom pa povemo, da temu ni vzrok to, ker so radikalci pometali demokrate iz vlede, ampak deloma kvečjemu to, ker so demokrati hlapčevali radikalcem. Kapitalistična buržoazija si je popolnoma enaka.

Važno za delodajalce in njihovih uslužbence. Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani nas naproša za objavo sledečega opozorila. Ker je minister za socialno politiko štatur Osrednjega urada za zavarovanje delavcev odobril, se prispevek za bolniško zavarovanje, ki je dozdej znašal v celokupnem iznosu (za delodajalca in delojemalca skupaj) 5%, na podstavi § 197. tega statuta, počeniši z dnem 1. januarja 1923, zviša na 6% zavarovanega zasluzka (mezde). Od tega prispevka plača delodajalec kakor doslej polovico, t. j. 3%, drugo polovico pa ima pravico odtegniti od plače (zasluzka) delojemalca. Z istim dnem se uvede po odloku ministra za socialno politiko od 7. dec. 1922, št. 10.810, prispevek za Borzo rada v višini 5% celokupnega bolniško-zavarovalnega prispevka (delodajalca in delojemalca skupaj). Tudi ta prispevek plačata po polovici delodajalec in delojemalcec, tako da odpade na delodajalca 2 in pol odstotka, druga polovica se pa lahko odtegne od zasluzka delojemalca. — Prispevek za zavarovanje za slučaj nezgode se na podstavi naredbe ministra za socialno politiko od 20. novembra 1922, št. 8507, počeniši z dnem 1. januarja 1923 zniža od dosedanjih 8 odstotkov na 6 odstotkov zavarovanega zasluzka in

ga plača kakor doslej delodajalec v celoti. Prispevek za slučaj nezgode znaša torej od napominanega dneva dalje za vsakih 100 Din zavarovanega zasluzka (mezde) tolikokrat po 6 par, kolikor znaša nevarnostni odstotek, v katerega je v zavarovanje priglasi obrat (podjetje, gospodarstvo, gospodinjstvo) uvrščen, kar je razvidno iz uvrstitvenega odloka, ki ga je vsak delodajalec dobil oziroma ga bo še dobil. — O navedenih spremembah bodo vsi delodajalci še posebej obveščeni. — Kakor znano, se deli zavarovani zasluzek po zakonu o zavarovanju delavcev v 17 mezdskih razredov, na podlagi katerih se izračunavajo in predpisujejo v plačilo vsi zgoraj napominani prispevki. Vsi prispevki se bodo predpisovali detajlirano na skupnem plačilnem nalogu. Vsled silnega navala dela in pomanjkanja osebja se je predpis prispevkov za minule mesece pozvonil, da mnogi delodajalci še niso dobili plačilnih nalogov; ker se je sedaj osebje pomnožilo, bo mogoče, da bodo prispevki za dobo do konca leta 1922. predpisani in plačilni nalogi zanje do najpozneje 31. januarja 1923 vsem delodajalcem dostavljeni. Po dovršeni reorganizaciji Okrožnega urada bo urad izdal plačilne naloge, iz katerih bodo razvidni prispevki za vsakega delojemalca posebej.

Silvestrovo modrovanje »Jutra«. Naš narod je letošnje leto napredoval. — Na znotraj v zavesti o nespremenljivosti nove državne situacije, na zunaj vsled srečne zveze z Rumunsko — tu Austria felix nube! — in vsled Male antante. Gospodarsko napredovali, kulturno se dvignili, saobračajno malo poslabšali, problem draginje in problem valute pa sta nam ostala tudi še za leto 1923. — Torej povsod napredek, samo draginja in valuta ga bosta lomila naprej. — Končno pravi »Jutro«: Zato mora leto 1922. dobiti v zaključni kritiki več črnih kakor svetlih točk, ali, — to dostavljamo mi — oni, ki so državo vodili dobe red pet. — Državo pa so vodili demokrati in radikalci.

Radikalni ministrski svet je razpravljaval pretečni teden tudi o razmeščanju in nameščanju novega uradništva. Radikalna in demokratska stranka sta imeli pakt, da se vsa važnejša uradniška mesta zasedejo po gotovem ključu, menda 9:7. Ta ključ je bil demokratom dobrodošel, dokler so sedeli v vladi sami, pa mogli s tem ključem uganjati partizansko politiko. Ko je sedaj prenehala koalicija in prenehali veljati tudi ta ključ, je srečalo demokrate veliko spoznanje: da je tako početje partizanstvo, kvarno upravi in škodljivo državi. — To spoznanje je pravo, samo prepozno je in neiskreno.

Mobilizacija demokratov. Na dva načina poskušajo demokrati doseči čim najpopolnejšo mobilizacijo svojih volilcev. Dr. Žerjav z osebnim vplivom, dr. Kukovec s koncentracijo naprednih sil. Zadnji recept je že precej star, zato so Kukovecve injekcije ostale brezuspešne. Enostavnejše dela dr. Žerjav. On ve, da urgoli po naši ljubi Sloveniji vse polno delavoljnih ljudi, ki bi posvetili svoje delo narodu in »veliki demokrati misli«. — Zato vabi vse ljudi, da se mu pismeno javijo, pa napišejo svoje želje in misli. Ta poziv je sličen pozivu: Karte genügt, comme ins Haus. Dostavljamo le še, da se nam zdi, da bi moral program vseeno še nekaj veljati in smo bili vedno mnenja, da dela vsaj desetorica ljudi za načela, ne pa za lokalne prilike.

Samostojneži postavljajo kandidature. Prosti ministrskih poslov, rešeni vladinskih skrbí, so posvetili ti naši samostojni fantje vso svojo skrb temu, kdo bo odslej vodil njihovo „dosledno“ in „temeljito“ politiko. — Zaenkrat nosi prvi zvonec Drogenik, ki bo menda še najbolj „vlekel“ in si je v tej skupščini ohranil še nekaj življenjskih moči za agitacijo s tem, da ni veliko govoril ali postal celo — minister.

DNEVNE VESTI.

Nova stanovanjska naredba je stopila v veljavo s 1. januarjem 1923, ter ostane v veljavi do konca leta 1925. Po novi naredbi se stanovanj sicer ne bo moglo odpovedati brez zakonitega vzroka, glede višine sta-

narine je pa več svobode, kakor je bilo doslej. Določitev stanarine se prepušča strankam po medsebojnem sporazumu. Ako bi se stranki ne zedinili, se skliče razsodišče, v katero imenujeta najemnik po enega in

Kaj bodo zopet začeli? Še ni končan in zaključen proces v Celju, že nam poročajo o novih nastopih naših policijskih oblasti proti delavstvu. Tako je okrajno glavarstvo v Celju prepovedalo nekaternikom shode v svojem in drugih glavarstev okolišu, iz arzenala pa je bil odpuščen Jakob Žorga kar na lepem, brez navedbe vzroka. — Kaj policijska oblastva res še danes ne vedo, da škodujejo taki ukrepi in taki odloki največ režimu samemu? Kaj ne vedo, da se s tem postopanjem odpirajo iznova še nezaceljene rane, vsekane na telesu proletarijata? Kdaj bodo krmariji spoznali, da je ta pot vse prej kot primerna, da se delavstvo — nasiti, kruha, pravice hoče delavstvo; nagajka pa razburja in podžiga.

Vsi poslanci, ki so dobili odlikovanja, jih morajo dvigniti osebno v Belgradu. Kaj bi ne bilo lepše in svečaneje, če bi jih dobili v Slovenijo z retour-recepisom, da bi odlikovanja pripeli volivci na junaška prsa vsem odlikovanim parlamentarnim borcem.

Vlada proti Orjuni? Orjunaši so silno korajžni fantje. Pišejo svarilna pisma, groze in vežbajo se po vojaško. Posnemati hočejo Mussolinija in njegove ljudi. Kakor pa čitamo v poročilih vlade, je pa minister naročil, da naj oblast nadzira delovanje Orjunašev, ker ima država dovolj moči, da sama sebe brani. Zdi se pa nam, da se minister za notranje stvari pri tem boji, ali da bi se utegnili vtihtapiti med Orjunaše „državi nevarni“ elementi, ali pa, da bi Orjunaši, če bi postali preveč močni vendarle tudi nastopili proti bogati vladajoči žlahti. Torej, bolja previdnost prej nego prepozno!

Slaba stilizacija. V zakonu o ameriškem posojilu je odstavek o zgradbi kočevske železnice tako slabo in nerodno stiliziran, da je cela proga v nevarnosti. Tako je pisal „Narod“ drugi dan, dočim je prvi dan že vedel o trasiranju in Zupaničevih zaslugah povedati prav lepe besede. Nam se zdi, da je sploh ves zakon o ameriskem posojilu slabo stiliziran. Tako slabo, da mu Amerikanci nič več ne zaupajo, ker so spoznali, da so Plavšič in ostali stilizacija po svoje razlagali. Zato ne slišimo niti o gradnjah železnic, niti o novih obrokkih posojila. Ja, ja, otroci in zapravljevci ne smejo dobiti denarja v roke.

Na kočevski železnici bodo začeli zabijati količke, tako pišejo listi, ki imajo ljudi za teličke. — Ja, ja, za volitve se marsikaj začne, če se tudi ne izvede!

Zanesljiv volilni okraj. Ker so demokratske postojanke v Sloveniji šibke, zato bo kandidiral Dr. Zerjav v Šumadiji, v Sloveniji pa bo koval kompromise tudi z narodnimi socialisti.

Sodruge Bahuan v Mariboru sta očitala dr. Leskovar in „Naprej“ demunciacijo tovarišev ob pasivni resistenci. Sodr. Bahuan nam sporoča, da bo zaradi očitka zahteval zadržanje sodnijskim potom.

Nov list v Ljubljani. V Ljubljani je pričel izhajati nov list »Orjuna« (organizacija jugoslovanskih nacionalistov). Potreba ni za tak list. Če bo kril izgubo iz nacionalističnih fondov, so mu šteti dnevi, če bo pa zobal krmu iz vladnih jashi, bo šlo — nekaj časa.

»Jugoslavija« je prenehala izhajati, ker je imela preveč izgube. »Neodvisniki« so kupili list, Jadranska banka, oziroma neodvisniki pa tiskarno. Namen skupine je bil, da onemogoči razvoj »Jutrovske« demokratov. Toda takrat, ko je bil boj najakutnejši, so opešali, ker niso imeli topov velikega kalibra, in če so jih kaj imeli, so raje odnehali, češ, da kapitalistični medsebojni boj škoduje obema skupinama. Sporazumeli so se in umolknilo so vsi svinčeni, premogovni, nacionalizacijski prepri in tožbe zaradi žaljenja časti. Vrana vrani ne izkljuje oči. To si velja zapomniti!

Umrli so: Karl Rütting, bivši dolgoletni vodja Kleinmayer & Bambergove tiskarne v Ljubljani, je umrl na božični večer. Zadnja

leta je živel v Beljaku. Rütting je bil soustanovitelj organizacije tiskarjev na Kranjskem ter v društvu strokovni predavatelj in dolgo let odbornik organizacije. Tiskarska umetnost glede na okusnost in tehniko je Rütting znatno povzdignil v Sloveniji, ker je deloval kot faktor okolo štirideset let v največji tiskarni v Ljubljani. Doma je bil v Nemčiji v Turingiji. Blag mu spomin! — Na Silvestrov večer je umrl v Ljubljani nadfaktor Ludovik Tomazič vsled kapi. — Novega leta dan je umrl računski ravnatelj Anton Petrovič.

V Italiji so razpustili kraljevo policijo in jo združili z orožništvom. Ob tej priliki so se orožniki v več krajih uprl. V Turinu se je uprlo kar 200 stražnikov. Med stražniki na eni strani ter orožniki in fašisti na drugi strani je nastal boj, v katerem je bil ubit en fašist. Fašisti so nato ustrelili štiri razorožene stražnike.

Finančni minister je naročil carinikom, da naj ne šikanirajo občinstva ter jim priporočajo vljudnost zlasti do prijateljskih državljanov

„Jutro“ poroča: Objavljen je prvi ukaz o imenovanju velikih županov. Z letno plačo 9000 dinarjev so imenovani po sledečem rangi: dr. Vilko Baltič za Ljubljano, dr. Miroslov Ploj za Maribor, M. Aleksič za Beograd, F. Kukuljevič za Zagreb, B. Bantič za Bregalnico; s plačo 8000 dinarjev: P. Juzbašič za Karlovac, dr. Fr. Gabrek za Osijek, P. Dragomirovič za Vukovar, St. Krasojevič za Mostar, V. Vidovič za Skopje.

Policija je aritirala v Daruvaru komunisto Selakoviča, člana inozemskega jugoslovanskega komunističnega odbora. S tujimi listinami je prišel v Jugoslavijo, dočim je prej bival v Rusiji, potem pa na Dunaju. To je zopet nekaj za navdušene državotvorce in za nov senzacionalni proces!

Stoletnica rojstva Pasteurja. Louis Pasteur je bil rojen 27. dec. 1922 v okrožju Jura na Francoskem. Sin strojarja je bil. Študiral je kemijo. Kot direktor kemično-fizioloških laboratorijev je služil v Strasburgu, Lille in Parizu. Umril je 28. septembra 1895. Bavil se je z bistvom bakterij ter prišel po navodilih Davaina s poizkusi do preprečanja, da se da delovanje bakterij omejiti ali celo preprečiti. Njegove izkušnje so dovedle le zdravniške kroge do tega, da so uvedli proti epidemijam sedanje metode boja razkužil in antiseptizma. Najbolj je zaslovelo Pasteurjevo ime, ko je iznašel serum proti pasji steklini. Prvi Pasteurjev zavod so ustanovili že leta 1888 v Parizu in pozneje po drugih mestih. Pri nas imamo tak zavod v Zagrebu. Kako velikega pomena je serum zoper pasjo steklino, tega ni treba posebej naglašati. V pariškem zavodu se pa vrše poizkušnje dalje, kjer so pred več leti odkrili tudi serum zoper davico (difterijo).

Glasovi naših prijateljev.

Hranite in varčujte! To svetuje vsak napis hranilnice. In tudi narodni gospodarji ter vzgojitelji prav radi navajajo k varčnosti. Varčnost je tudi za delavstvo silno velikega pomena. Resnica je, da se delavstvo v današnjih časih komaj preživlja. Toda, kar si more kdo odtrgati od ust ali hrani za nabavo obleke ali kaj drugega naj prav s pridom nalaga plodonosno. Delavstvu najprimernejši hranilni zavodi so gospodarske organizacije n. pr. Konsumno društvo za Slovenijo, ki vloge najvišje obrestuje, vrhutega pa vsak delavec podpira svojo lastno gospodarsko organizacijo, da lažje nabavlja in cenejše življenske potrebščine za svoje člane in s tem podpira delavstvo, da ni izkoriščano od odeduhov, ki jih je še danes dovelj. Delavstvo naj se vedno in povsod zaveda, da so gospodarske organizacije, čeprav danes še ne morejo nuditi mnogo, vendar ena najmočnejših opor delavskega gibanja in temelj delavske gospodarske emancipacije.

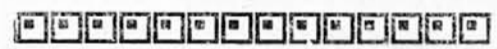
Z združenimi močmi mora delavstvo Slovenije to veliko gospodarsko organizacijo podpirati s pristopom kot člani in s hranilnimi vlogami, da raste, se razvija in postane zavetišče delovnega ljudstva Slovenije.

Volilni boj delavstva. Dosedanji vladni režim vlade nas je moral docela prepričati, da je dosedanje vladanje v državi bilo skoziinskozi posvečeno kapitalističnim interesom. Šla je vlada celo tako daleč, da je z drznim čelom in s posmehom napram javnosti ropala delavstvu že pridobljene pravice. Proti vsemu početju pa delavstvo ni ukrenilo ničesar, marveč je skoro nemo sprejelo vse, kar mu je prezentiral ta ali oni minister. — Parlament sicer ni izraz ljudske iskrene volje, parlament je orodje kapitalizma, ki se zanj bojuje z denarjem in korupcijo, da dobi popoln vpliv nanj ter mu takorekoč diktira sklepe, zakone in upravo. Kljub temu pa bi izobraženi zavodni delavci lahko imeli v parlamentu večino če ne bi imeli toliko la, kako nezmislno je bilo, da se je cepilo ter da se cepi še danes. — Bodoče volitve v narodno skupščino naj bi se vršile v znamenju boja za socialnopolitično in delavskovarstveno zakonodajo. — Gotovo je tudi samouprava ali avtonomija važen činitelj, morda tudi predpogoj za izboljšanje razmer. Končno je dejstvo le to, da če se ustvari še tako željene oblike države, vendar le delavska prva zahteva: Delavčeva svoboda, enakopravnost v političnem družabnem in socialnem pogledu. Le tedaj pojde delavstvo v boj, če so podane garancije, da bodo njegovi zastopniki res zastopali interese delavskega razreda. — Program delavskega razreda je nam znan. Vemo, da se ta program v jugoslovanski narodni skupščini ne da realizirati, ker je to program razvoja in boja. Ali to, kar se je pa godilo v narodni skupščini zadnji dve leti, tega bodoča zbornica ne sme dopuščati. — Zaraditega kličem vsem volilec: pojdite v volilni boj za samo upravo, za socialnopolitično in delavskovarstveno zakonodajo. L. K.

Ozdraviti delavski pokret! Večkrat sem čital tudi v „Zarji“ kaj o pozdravljenju razmer v socialistični stranki. Mnogo stvari ste povedali prav, ni mi pa bilo všeč, da ste nam razlagali, kao neokusno piše bratski list. Po mojem mnenju bi takih spisov ne bilo treba priobčevati, ko že sami dobro razločimo, kaj je iskreno in kaj ni, ter kaj je prav in kaj ni. Upamo pa, da se bližamo sporazumu ter da je pot za zblizanje že precej uglajena. Delujte na proletarsko slogo! To odobravamo vsi proletarci zunaj vaših glavnih mest. S. R.

Delavske stranke in koalicija z drugimi strankami. Pred dobrim letom se je pojavilo v angleški Delavski stranki vprašanje, ali ne bi bilo priporočljivo, da gre delavska stranka v koalicijo z liberalnimi opozicijskimi strankami z namenom strmoglaviti Lloyd Georgovo reakcionarno vlado. aZdnji kongres Delavske stranke je zaključil, da bi delavstvo s tako koalicijo ničesar ne pridobilo, kajti Lloyd Georgovi vladi bi sledila druga kapitalistična vlada; v bistvu so vse kapitalistične stranke enake in vse so za ohranitev sedanjega sistema. Sprejeta je bila resolucija, v kateri je zbor Delavske stranke naglašal, da je za realiziranje strankinega programa najbolje, da si ohrani svojo politično neodvisnost ter deluje samostojno in zato odklanja vsake dogovore z liberalnimi ali konservativnimi strankami. Na drugi strani pa se je konvencija češke socialno-demokratske stranke izrekla za sodelovanje v parlamentu z drugimi strankami, kadarkoli more taka koalicija biti v korist v vladi, ako so izglede, da je sodelovanje socialistov koristno delavski minteresom. V resoluciji nadalje omenja, da stranka ne smatra sodelovanja svojih ljudi v vladi za edino sredstvo, s katerim se more koristiti stvari socializma, ampak le onega izmed načinov, ki more v gotovih okoliščinah služiti delavstvu. Konvencija je obsojala sedanjo koalicijsko vlado čehoslovaške republike, ker ni še izvedla obljubljenih socialnih reform in je zahtevala, da se uvedejo čim prej. (To je seveda angleška politika.)

Odgovorni urednik Franc Gogača. — Izdajatelj in lastnik: Konzorcij „Zarje“. — Tiska tiskarna J. Blasnika nasledniki.

Ivan Jax in Sin Ljubljana, Gosposvetska c. 2

Šivalni stroji in stroji za pletenje.

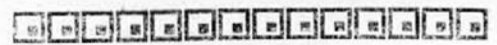
Izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu.

Ustanovljena l. 1867. — Vezenje poučuje brezplačno.

Pisalni stroji „Adler“.

Ceniki zastonj in franko.

Kolesa iz prvih tovarn: Dürkopp, Styria, Waffennrad.

Gospodinje, ki kupujete **testenine, makarone** zahtevajte samo

PEKATETE

Testenine tudi same makarone iz staroznane tovarne **ŽNIDARŠIČ & VALENČIČ, Ilirska Bistrica.** Dobe se povsod.

— Zaloga Bunc in drug, Ljubljana, Celje, Maribor. —

Kaj si beliš glavo!

kaj bi kupil svojim dragim za darilo; prazna skrb, pojdi k

JOSIP PETELINC-U

LJUBLJANA, Sv. Petra nasip šte. 7.

Tam dobiš vse, kar je koristnega za dom in obrt.

Pribljubljeni in povsod zahtevane šivalne stroje

„GRITZNER“ v veliki izbi za domačo in obrtno

rabo. Vse potrebščine za krojače, šivilje, čevljarje

in sedlarje, galanterijsko, modno in toaletno

blago, po zmerni ceni na veliko in malo.